



از امام باقر علیه السلام نقل شده است: روزی حضرت علی علیه السلام با جماعتی به سرزمین کربلا رسید. آنگاه فرمود:

«قَتِلَ فِيهَا مَائَتَا نَبِيٍّ وَ مَائَتَا سَبِيٍّ كُلُّهُمْ شُهَدَاءٌ. وَ مَنَاحُ رِكَابٍ وَ مَصَارِعُ عَشَاقٍ شُهَدَاءٌ. لَا يَسْبِقُهُمْ مَنْ كَانَ قَبْلَهُمْ؛ وَ لَا يَلْحَقُهُمْ مَنْ بَعْدَهُمْ؛ در اینجا دویست پیامبر و دویست نواده پیامبر به قتل رسیده‌اند که همه آنها شهید هستند. اینجا محل فرود آمدن سواران و قتلگاه عاشقان است، شهیدانی که نه پیشینیان بر آنان سبقت جسته‌اند و نه آیندگان.»

«بصار العين فی انصار الحسين، ص ۲۲؛ بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۹۸»

• مروری بر مباحث جلسه گذشته

• منظور از شهدای عاشق چیست؟

• اهمیت انگیزه‌های درونی و ریشه‌های اعمال انسان

• انسان شناسی قرآنی در فرهنگ اسلامی

• انسانیت انسان بر مبنای نفس و روح

• اشاره به قوای نفس انسان و مراتب آن

• دل و شهود حقایق در لسان روایات

○ قال رسول الله (ص) مَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا نَوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَأَجْرِي يَنْبِيعِ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ

▪ عیون أخبار الرضا علیه السلام ۲: ۶۹ / ح ۳۲۱

○ رسول خدا صلی الله علیه و آله: لولا أن الشياطين يحومون على قلوب بني آدم لنظروا إلى ملكوت السماء؛

▪ پیامبر خدا (ص): اگر نبود که شیطان‌ها بر گرد دل‌های آدمیان می‌چرخند، هر آینه آنان ملکوت آسمان‌ها را می‌دیدند.

• المحجّة البيضاء: ج ۲، ص ۱۲۵

• دل و دل‌بستگی در تعبیر قرآن کریم (حب)

○ محبت و اقسام آن در کلامخواجه نصیر، اوصاف الاشراف ص ۷۰

○ حکما گفته‌اند که محبت یا فطری بود یا کسبی،

○ محبت فطری در همه کاینات موجود باشد، چه در فلک محبتی است که مقتضی حرکت اوست، و در هر عنصر که طلب مکان طبیعی می‌کند

در آن محبت مکان مرکوز است، و همچنین محبت دیگر از احوال طبیعی از وضع و مقدار و فعل و انفعال، و در مرکبات نیز چنانکه در

مغناطیس آهن ربا و در نبات زیاده از آنچه در مرکبات باشد به سبب آنکه بر طریق نمو و اغتذاذ و تحصیل بذر و حفظ نوع متحرک باشد، و در

حیوان زیادت بر آنچه در نبات نباشد مانند الفت و انس به مشاغل و رغبت به تزواج و شفقت بر فرزند و ابنای نوع.

○ اما محبت کسبی اغلب در نوع انسان بود، و سبب آن از سه چیز بود:

▪ اول لذت، و آن جسمانی باشد یا غیر جسمانی، و همی باشد یا حقیقی.

▪ دوم منفعت، و آن هم یا مجازی باشد چنانکه محبت دنیاوی که نفع آن بالعرض باشد، یا حقیقی که منفعت آن با لذات باشد.

▪ سوم مشاکله جوهر، و آن یا عام باشد چنانکه میان دو کس که هم خلق و هم طبع باشند و به اخلاق و شمایل و افعال یکدیگر

مبتهج شوند، و یا خاص بود میان اهل حق مانند محبت طالب کمال مطلق را و باشد که سبب محبت مرکب باشد

• عقل و عشق دو بال پرواز روح

• رابطه عقل نظری و شناخت



- عقل عملی و بایدها و نبایدها
- فرمایش امیرالمومنین (ع) درباره اهمیت و جایگاه عقل نظری و عملی
  - **إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ هُمُ الَّذِينَ نَظَرُوا إِلَى بَاطِنِ الدُّنْيَا إِذَا نَظَرَ النَّاسُ إِلَى ظَاهِرِهَا، وَاسْتَعْلَوْا بِأَجْلِهَا إِذَا اسْتَعْلَى النَّاسُ بِعَاجِلِهَا.**
  - به درستی که دوستان خدا کسانی‌اند که به باطن دنیا نگریستند، آنگاه که مردم به ظاهر دنیا چشم دوخته بودند، و به آینده دنیا مشغول گشتند. آنگاه که دیگران سرگرم امور زودگذر دنیا بودند.
- نهج البلاغه
- رابطه انسان شناسی و معرفت نظری و عمل با توجه به خطبه ۸۷ امیرالمومنین (ع)
- **قَالِصُّورَةُ صُورَةَ إِنْسَانٍ وَالْقَلْبُ قَلْبُ حَيَوَانَ لَا يَعْرِفُ بَابَ الْهُدَى فَيَتَّبِعُهُ وَلَا بَابَ الْعَمَى فَيَصُدُّ عَنْهُ وَذَلِكَ مَيِّتُ الْأَحْيَاءِ .**
  - صورت صورت انسان است، و قلب قلب حیوان. آگاه به هدایت نیست تا از آن پیروی کند، و آشنای به گمراهی نیست تا از آن دست بردارد. این چنین آدمی مرده‌ای است در میان زنده‌ها.
  - خطبه ۸۷: از خطبه‌های آن حضرت است در وصف پرهیزکاران و فاسقان و مقام خاندان نبوت
- در یک نگاه، انسان دارای دو جنبه علم و عمل است
- علم و اندیشه انسان را عقل نظری رهبری می نماید و عمل و انگیزه انسان را عقل عملی، کنترل طغیان های علمی مانند وهم، خیال، قیاس و گمان، با عقل نظری است، ولی رام کردن لغزش های شهوت و غضب، کار عقل عملی است.
  - بنابراین، همه امور ادراکی انسان که از سنخ اندیشه و علم است، تحت رهبری عقل نظری است، ولی اجرای احکام الهی و امور تحریکی انسان که از سنخ عمل است، تحت رهبری عقل عملی است.
- مرز وظایف عقل نظری و عقل عملی کاملاً متفاوت است، ولی هر دو از شئون نفس انسان و زیر نظر نفس هستند.
  - در این دیدگاه گفته می شود: «عقل نظری چونان قوه مقننه و عقل عملی بسان قوه مجریه است، ولی در حقیقت امام اصلی، عقل نظری است، چون عقل عملی از عقل نظری فرمان می گیرد؛ عقل نظری فتوا می دهد که حلال و حرام الهی، زشت و زیبا و حق و باطل کدام است.»
- میان فهم و عمل، تفاوت است؛ عقل نظری فهمیدن را به عهده دارد، ولی عقل عملی عمل کردن را؛ از این رو، ممکن است انسان با عقل نظری مطلبی را بفهمد، ولی عقل عملی او آن را به کار نیندد.
- **قُوَّةٌ وَضَعْفٌ عَقْلٍ نَظَرِيٍّ وَ عَقْلٍ عَمَلِيٍّ**
- عقل نظری و عملی افراد، دارای قوت و ضعف است. امام کاظم(ع) به هشام بن حکم فرمود: مردم در دنیا چهار صنفند؛
  - گروه اول: افرادی که با گردن سپردن به هوای نفس خود، هر لحظه سقوط می کنند (عقل نظری و عقل عملی این گروه ضعیف است).
  - گروه دوم: عالمانی که هرچه بر علم آنان افزوده شود، بر کبر آنان نیز افزوده می شود و بر پایین تر از خود تکبر می ورزند (عقل نظری این گروه قوی است، اما عقل عملی آنان ضعیف است).
  - گروه سوم: عابدان جاهلی که دیگران را کوچک می شمارند و دوست دارند بزرگ شمرده شوند. (عقل عملی این گروه قوی است اما عقل نظری آنان ضعیف است).
  - گروه چهارم: بصیر و عالم عارف به راه حق که آن را به مقدار توان می پیماید. (عقل نظری و عقل عملی این گروه قوی است).
- گروه چهارم، وجیه ترین مردم از نظر عقلند. بررسی رابطه عقل و نظری و عمل (چهار وجه)



- توضیح مختصر اینکه، انسان در دو نشئه درون و بیرون، دارای مجاری ادراکی (فهم) و تحریکی (عملی) است. مجاری ادراکی انسان در بیرون، چشم و گوش و... است و مجاری ادراکی انسان در درون، اندیشه و تفکر و... است. مجاری تحریکی انسان در بیرون، دست و پا و... است و مجاری تحریکی انسان در درون، شهوت و غضب است. قوت و ضعف مجاری ادراکی و تحریکی انسان در درون و بیرون ممکن است چهار صورت داشته باشد. در بیرون:
  - الف) مجاری ادراکی انسان فعال باشد و مجاری تحریکی او را کند باشد؛ مانند انسانی که می بیند مار به سمت او می آید، اما فلج است و نمی تواند حرکت کند. چنین فردی می فهمد که نمی تواند واکنشی داشته باشد؛
  - ب) مجاری تحریکی انسان فعال باشد، اما مجاری ادراکی او فعال نباشد؛ مانند انسان کوری که پا دارد، یعنی اگر مار به سمت او بیاید تا او را نیش بزند، قدرت فرار کردن دارد، اما نمی بیند تا فرار کند؛
  - ج) مجاری ادراکی و تحریکی انسان غیر فعال باشد؛ مانند فردی که هم کور است و هم فلج. چنین انسانی نه خطر مار را می بیند و نه می تواند فرار کند؛
  - د) انسانی که مجاری ادراکی و تحریکی او فعال است؛ مانند انسانی سالمی که چون خطر را احساس کند، خود را نجات می دهد.
- در درون نیز انسان به همین صورت است:
  - الف) فردی که مسائل دینی و زندگی را با عقل نظری خوب می فهمد، اما عقل عملی او در عمل و اجرا کردن دستورهای دین، ضعیف است. چنین فردی عالم بی عمل است. می داند گناه بد است، ولی مرتکب می شود یا می داند خیر، خوب است، ولی انجام نمی دهد. عمده ترین دلیل آن این است که عقل نظری چنین فردی قوی است، اما عقل عملی او ضعیف است، یعنی تحت اسارت شیطان شهوت و غضب است؛
  - ب) فردی که اهل تعقل و فهم نیست، اما اهل عمل است. چنین فردی جاهل متنسک است؛ یعنی عقل نظری او ضعیف است و عقل عملی او قوی؛
  - ج) فردی که عقل عملی او ضعیف و تعطیل باشد؛
  - د) فردی که عقل نظری و عملی او قوی باشد. هم بفهمد و هم عمل کند.

غازی به دست پور خود شمشیر چوبین می دهد \*\*\* تا او در آن استا شود شمشیر گیرد در غزا

عشقی که بر انسان بود شمشیر چوبین آن بود \*\*\* آن عشق با رحمان شود چون آخر آید ابتلا

- لینک فایل صوتی سخنرانی

• [http://www.almenhaj.com/media/moharam/95/mon\\_moharram\\_1395.07.23\\_003.mp3](http://www.almenhaj.com/media/moharam/95/mon_moharram_1395.07.23_003.mp3)

- فایل ریز موضوعات و خلاصه سخنرانی

• [http://www.almenhaj.com/media/moharam/95/mon\\_moharram\\_1395.07.23\\_003.pdf](http://www.almenhaj.com/media/moharam/95/mon_moharram_1395.07.23_003.pdf)